

Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEJ ADVOKÁTKY
JULIANE KOKOTT
z 22. apríla 2021¹

Vec C-109/20

Republiken Polen
proti
PL Holdings Sàrl

[návrh na začatie prejudiciálneho konania, ktorý podal Högsta domstolen (Najvyšší súd, Švédsko)]

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Investičná dohoda, ktorú v roku 1987 uzatvorili Poľsko, Luxembursko a Belgicko – Ustanovenie, ktoré investorovi jednej zmluvnej strany v prípade sporu s druhou zmluvnou stranou umožňuje podať návrh na rozhodcovský súd – Neuplatniteľnosť takejto rozhodcovskej doložky – Rozhodcovská dohoda – Účasť na konaní ako odporca – Uplatniteľnosť – Zlučiteľnosť s článkami 267 a 344 ZFEÚ – Autonómia práva Únie“

1. Súdny dvor v rozsudku Achmea² rozhodol, že rozhodcovské doložky upravené v prospech investorov v investičných dohodách medzi členskými štátmi odporujú článkom 267 a 344 ZFEÚ, a preto ich nemožno uplatniť. Aké následky však vyplynú zo situácie, ak členský štát pred vyhlásením rozhodcovského rozsudku nenamietne neúčinnosť rozhodcovskej doložky? Švédsky súd z takéhoto správania v súvislosti s preskúmaním platnosti rozhodcovského rozsudku vyvodzuje, že dotknutý členský štát na základe účasti odporcu v rozhodcovskom konaní uzavrel *ad hoc* rozhodcovskú dohodu týkajúcu sa dotknutého právneho sporu. Högsta domstolen (Najvyšší súd, Švédsko) má však pochybnosti, či je takýto postup v súlade s citovaným rozsudkom, a preto predkladá návrh Súdnemu dvoru.

I. Právny rámec

A. Investičná dohoda medzi Poľskom, Luxemburskom a Belgickom

2. Dňa 19. mája 1987 Poľsko na jednej strane a Luxembursko a Belgicko na strane druhej uzatvorili investičnú dohodu. Dohoda nadobudla účinnosť 2. augusta 1991. Na účely ochrany investorov z týchto štátov upravuje možnosť, aby sa títo investori v prípade sporov týkajúcich sa investícií s inými členskými štátmi mohli obrátiť na rozhodcovský súd, vrátane Štokholmskej obchodnej komory Skiljedomsinstitut (Inštitút pre rozhodcovské konanie Obchodnej komory

¹ Jazyk konania: nemčina.

² Rozsudok zo 6. marca 2018 (C-284/16, EU:C:2018:158).

v Štokholme, Švédsko). Rozhodcovský súd v tejto súvislosti uplatňuje okrem iného právne predpisy platné v štáte, ktorý je účastníkom sporu a v ktorom sa investícia uskutočnila. Rozhodnutia sú konečné.

B. Švédske rozhodcovské konanie

3. V návrhu na začatie prejudiciálneho konania sa uvádzajú nižšie uvedené relevantné ustanovenia švédskeho rozhodcovského konania.

4. Podľa § 1 zákona o rozhodcovskom konaní sa spory, ktoré strany môžu urovnať zmierom, predložia na základe dohody na rozhodnutie jednému alebo viacerým rozhodcom.

5. Rozhodcovská dohoda je základom rozhodcovského konania. Vychádza z procesnej autonómie účastníkov konania týkajúcej sa predmetu sporu. Podľa § 1 sú spory, ktoré sú predmetom verejného záujmu, vylúčené z možnosti ich urovnania v rámci rozhodcovského konania. Aj z iných právnych predpisov môže vyplývať, že určitá otázka nemôže byť predmetom rozhodcovského konania.

6. Podľa § 34 prvého odseku prvej vety zákona o rozhodcovskom konaní sa rozhodcovský rozsudok na základe príslušnej žaloby účastníka konania môže zrušiť v celom rozsahu alebo v časti, ak nespadá do pôsobnosti platnej rozhodcovskej zmluvy medzi účastníkmi konania.

7. Z § 34 druhého odseku zákona o rozhodcovskom konaní však vyplýva, že účastník konania sa nemôže odvolávať na skutočnosť, z ktorej s ohľadom na jeho účasť na konaní ako odporcu, resp. z iných dôvodov vyplýva, že sa rozhodol túto skutočnosť neuplatniť.

8. Podľa § 33 prvého odseku bodu 1 zákona o rozhodcovskom konaní je rozhodcovský rozsudok neplatný, ak sa týka posúdenia otázky, o ktorej podľa švédskeho práva nemôže rozhodovať rozhodcovský súd. Okrem toho je rozhodcovský rozsudok v súlade s § 33 prvým odsekom bodom 2 neplatný aj v prípade, ak sú forma a spôsob jeho prijatia zjavne nezlučiteľné so švédskym právnym poriadkom. Dôvody neplatnosti musí súd skúmať *ex offo*.

9. Švédske právo neupravuje nijaké formálne náležitosti pre uzavretie rozhodcovskej dohody. Otázka, či ide o platnú rozhodcovskú dohodu, sa posúdi podľa všeobecných ustanovení upravujúcich zmluvné vzťahy. Platná rozhodcovská dohoda môže byť napríklad uzavretá konkludentne na základe správania účastníkov konania, alebo tým, že účastník konania ostane nečinný.

II. Skutkový stav a návrh na začatie prejudiciálneho konania

A. Investičný spor

10. PL Holdings S.à.r.l. (ďalej len „PL Holdings“) je akciovou spoločnosťou zapísanou v Luxembursku a riadi sa podľa luxemburského práva.

11. V rokoch 2010 až 2013 nadobudla PL Holdings podiely v dvoch poľských bankách, ktoré sa zlúčili v roku 2013. PL Holdings vlastnila viac ako 99 % podielov v tejto novej banke.

12. V júli 2013 Komisja Nadzoru Finansowego (Komisia pre dohľad nad finančným trhom, Poľsko), poľský orgán poverený dohľadom nad bankami a úverovými inštitúciami v Poľsku, rozhodla o odňatí hlasovacích práv spoločnosti PL Bank spojených s podielmi v banke a uložila spoločnosti PL Holdings povinnosť previesť jej podiely. Vplyv, ktorý PL Holdings vykonávala, ohrozoval obozretné a pevné obchodné vedenie banky.³

B. Rozhodcovské konanie

13. PL Holdings následne začala rozhodcovské konanie na základe investičnej dohody pred Stockholms Handelskammars Skiljedomsinstitut (Inštitút pre rozhodcovské konanie Obchodnej komory v Štokholme) proti Poľsku. Poľsko odpovedalo písomným podaním z 30. novembra 2014.

14. PL Holdings podala 7. augusta 2015 rozhodcovskú žalobu. Poľsko vo svojej odpovedi na rozhodcovskú žalobu z 13. novembra 2015 namietlo, že v prípade spoločnosti PL Holdings nejde o investora v zmysle investičnej dohody, a preto rozhodcovský súd nemá právomoc konať. V písomnom podaní z 27. mája 2016 navyše Poľsko uviedlo, že rozhodcovská doložka je neplatná pre nezlučiteľnosť investičnej dohody s právom Únie.

15. V samostatnom rozhodcovskom rozsudku z 28. júna 2017, teda pred vyhlásením rozsudku vo veci Achmea 8. marca 2018, rozhodcovský súd okrem iného zamietol námietku neplatnosti doložky. Táto námietka bola síce vznesená oneskorene, avšak pre rozhodcovské konanie má zásadný význam. Pristúpenie Poľska k Únii však z hľadiska medzinárodného práva nespôsobilo neplatnosť investičnej dohody.⁴

16. Rozhodcovský súd navyše v samostatnom rozhodcovskom rozsudku konštatoval, že Poľsko porušilo investičnú dohodu, keď nariadilo nútený predaj podielov, ktoré PL Holdings vlastnila v poľskej banke. Orgány dohľadu v zmysle týchto záverov postupovali v rozpore so zákonom⁵ a zabránili poskytnutiu účinnej právnej ochrany proti opatreniam dohľadu.⁶ PL Holdings má preto nárok na náhradu škody.⁷

17. Rozhodcovský súd vyhlásil 28. septembra 2017 konečný rozhodcovský rozsudok. Týmto rozsudkom sa Poľsku nariadilo, aby spoločnosti PL Holdings zaplatilo sumu vo výške 653 639 384 zlotých (PLN) (približne 150 miliónov eur) spolu s úrokmi a nahradilo trovy konania.⁸

C. Súdne konanie

18. Poľsko následne podalo žalobu o zrušenie samostatného rozhodcovského rozsudku, ako aj konečného rozhodcovského rozsudku proti spoločnosti PL Holdings na švédskych súdoch. Poľsko predovšetkým namietalo, že rozhodcovská doložka v investičnej dohode je v dôsledku rozporu s právom Únie neúčinná.

³ Partial Award PL Holdings S.à.r.l. v. Republic of Poland (V 2014/163, bod 189).

⁴ Partial Award PL Holdings S.à.r.l. v. Republic of Poland (V 2014/163, bod 306 a nasl.).

⁵ Partial Award PL Holdings S.à.r.l. v. Republic of Poland (V 2014/163, body 229 a 234, ako aj bod 418 a nasl.).

⁶ Partial Award PL Holdings S.à.r.l. v. Republic of Poland (V 2014/163, body 408 a 444).

⁷ Partial Award PL Holdings S.à.r.l. v. Republic of Poland (V 2014/163, bod 318 a nasl.).

⁸ Final Award PL Holdings S.à.r.l. v. Republic of Poland (V 2014/163).

19. Svea Hovrätt (Odvolací súd Štokholm, Švédsko) žalobu Poľska zamietol. Rozhodcovská doložka investičnej dohody je síce v zmysle rozsudku Achmea neúčinná, avšak nebráni uzavretiu neskoršej rozhodcovskej dohody medzi členským štátom a investorom v súvislosti s tým istým sporom. Ide totiž o rozhodcovskú dohodu, ktorá vychádza zo spoločnej vôle zmluvných strán a bola uzavretá na základe rovnakých zásad ako rozhodcovské konanie v obchodnej veci. Prípustnosť takýchto dohôd však rozsudok vo veci Achmea nevylúčil. V prejednávanej prípadnej dohode bola dohoda uzatvorená na základe účasti Poľska ako odporcu v konaní bez toho, aby včas vznieslo námietku neplatnosti rozhodcovskej doložky.

D. Návrh na začatie prejudiciálneho konania

20. Odvolanie Poľska je teraz predmetom konania pred Högsta domstolen (Najvyšší súd). Tento súd sa Súdneho dvoru pýta:

Znamená výklad článkov 267 a 344 ZFEÚ vo veci Achmea⁹, že rozhodcovská dohoda je neplatná, ak bola uzatvorená medzi členským štátom a investorom – v prípade, že investičná dohoda obsahuje rozhodcovskú doložku, ktorá je neplatná z dôvodu, že dohoda bola uzatvorená medzi dvoma členskými štátmi – na základe skutočnosti, že v nadväznosti na iniciovanie rozhodcovského konania zo strany investora členský štát slobodne nevznesie námietky týkajúce sa právomoci?

21. V prebiehajúcom konaní predložili najskôr písomné pripomienky PL Holdings a Poľská republika, ako účastníci konania vo veci samej, a tiež Česká republika, Spolková republika Nemecko, Španielske kráľovstvo, Francúzska republika, Talianska republika, Luxemburské veľkovoľvodstvo, Maďarsko, Holandské kráľovstvo, Poľsko, ako členský štát, Slovenská republika, Fínska republika, Švédske kráľovstvo a Európska komisia, ktorí sa následne vyjadrili na pojednávaní 15. marca 2021.

III. Právne posúdenie

22. Högsta domstolen (Najvyšší súd) sa snaží zistiť, či závery z rozsudku Achmea bránia aj individuálnej rozhodcovskej dohode (pozri v bode A). V tejto súvislosti je potrebné objasniť, aký význam sa má priznať judikatúre týkajúcej sa zlučiteľnosti obchodných rozhodcovských dohôd s právom Únie (pozri v bode B), ako aj zásade rovnosti zaobchádzania (pozri v bode C). V rámci doplnenia subsidiárne posúdím, aký vplyv má forma predpokladanej dohody, konkrétne nevznesenie námietky nedostatku právomoci rozhodcovského súdu členským súdom tzv. účasť na konaní ako odporca (pozri v bode D). Na záver treba objasniť, či sa má obmedziť časová pôsobnosť navrhovaného rozhodnutia (pozri v bode E).

⁹ Rozsudok zo 6. marca 2018 (C-284/16, EU:C:2018:158).

A. Právo Únie a rozhodcovské dohody medzi členskými štátmi a investormi

23. V rozsudku vo veci Achmea Súdny dvor rozhodol, že články 267 a 344 ZFEÚ bránia ustanoveniu medzinárodnej dohody uzavretej medzi členskými štátmi, na základe ktorého investor jedného z týchto členských štátov môže v prípade sporu týkajúceho sa investícií v druhom členskom štáte začať konanie proti tomuto druhému členskému štátu pred rozhodcovským súdom, ktorého právomoc sa tento členský štát zaviazal akceptovať.¹⁰

24. Rozsudok sa týkal všeobecnej právnej úpravy, ktorá v niektorých prípadoch umožňovala predložiť vec rozhodcovskému súdu. V prejednávanej veci sa má naopak rozhodnúť, či články 267 a 344 ZFEÚ bránia individuálnej rozhodcovskej dohode uzavretej medzi členským štátom a investorom.

25. Článok 267 ZFEÚ upravuje prejudiciálne konanie a neobsahuje nijakú výslovnú úpravu rozhodcovského konania. V tomto konaní by však Súdny dvor v sporoch medzi členskými štátmi a investormi vedenými pred vnútroštátnymi súdmi zaručil jednotný výklad práva Únie tým, že s konečnou platnosťou vyloží dotknuté právne predpisy.

26. Zmluvy totiž vytvorili súdny systém Únie s cieľom zaručiť zachovanie charakteristických znakov a autonómie právneho poriadku Únie. V tomto rámci podľa článku 19 ods. 1 ZEÚ vnútroštátnym súdom a Súdnemu dvoru prislúcha, aby zaručili plné uplatňovanie práva Únie vo všetkých členských štátoch a súdnu ochranu práv, ktoré pre jednotlivca vyplývajú z tohto práva. Základom celého takto koncipovaného súdneho systému je predovšetkým konanie o prejudiciálnej otázke upravené v článku 267 ZFEÚ, ktoré má za cieľ – prostredníctvom nastoleného dialógu medzi súdmi, konkrétne medzi Súdnym dvorom a súdmi členských štátov – zabezpečiť jednotný výklad práva Únie, čím umožňuje zabezpečiť jeho súdržnosť, plný účinok a autonómiu a nakoniec aj špecifický charakter práva vytvoreného Zmluvami.¹¹

27. Článok 344 ZFEÚ zaručuje vymedzenie právomocí stanovené v Zmluvách, a teda autonómiu právneho systému Únie, ktorého dodržiavanie zabezpečuje Súdny dvor.¹² Na základe tohto ustanovenia sa totiž členské štáty zaväzujú, že spory týkajúce sa výkladu alebo uplatňovania Zmlúv nebudú riešiť odchyľne od tohto ustanovenia. Výklad a uplatňovanie Zmlúv pritom zahŕňa celý právny poriadok Únie.¹³

28. Zmluvy okrem článkov 272 a 273 ZFEÚ nepredpokladajú iné formy rozhodcovského konania. Tieto ustanovenia zakotvujú právomoci Súdného dvora ako rozhodcovského orgánu, avšak neumožňujú obrátiť sa na iné rozhodcovské súdy.

29. Článok 344 ZFEÚ navyše predpokladá nielen abstraktné urovnanie všeobecných sporov, ale aj urovnanie konkrétnych sporov. Rozsudok vo veci MOX-Plant sa napríklad týkal individuálneho návrhu, ktorý rozhodcovskému súdu predložilo Írsko v spore so Spojeným kráľovstvom.¹⁴

¹⁰ Rozsudok zo 6. marca 2018 (C-284/16, EU:C:2018:158, bod 60).

¹¹ Rozsudok zo 6. marca 2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158, body 35 až 37) a tam citovaná judikatúra.

¹² Pozri rozsudky z 30. mája 2006, Komisia/Írsko (MOX-Plant) (C-459/03, EU:C:2006:345, bod 123), a zo 6. marca 2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158, bod 32).

¹³ Pozri rozsudok z 30. mája 2006, Komisia/Írsko (MOX-Plant) (C-459/03, EU:C:2006:345, body 127 a 128).

¹⁴ Rozsudok z 30. mája 2006, Komisia/Írsko (MOX-Plant) (C-459/03, EU:C:2006:345).

30. Súdny dvor obdobne v rozsudku *Achmea* v súvislosti s predmetnou dohodou medzi členskými štátmi namietal, že sa takýmto spôsobom zo systému súdnych opravných prostriedkov, ktoré majú podľa článku 19 ods. 1 druhého pododseku ZFEÚ ustanoviť v oblastiach upravených právom Únie, vyňali právne spory, ktoré by sa mohli týkať uplatňovania a výkladu práva Únie.¹⁵ Keďže v súčasnosti rozhodcovské sudy nemajú právo predložiť návrh na začatie prejudiciálneho konania, nie sú súčasťou tohto systému.

31. Individuálna rozhodcovská dohoda medzi členským štátom a investorom môže právne spory, ktoré sa týkajú uplatňovania a výkladu práva Únie, vyňať zo súdneho systému Únie rovnako ako všeobecná investičná dohoda medzi členskými štátmi, ktorá predpokladá urovnanie sporov medzi členským štátom a investorom prostredníctvom rozhodcovského konania. Či sa jednotlivý prípad vyníma zo súdneho systému, pritom závisí od konkrétneho právneho sporu a nie od toho, či sa právny spor prejednáva pred rozhodcovským súdom na základe všeobecnej investičnej dohody medzi členskými štátmi alebo podľa individuálnej rozhodcovskej dohody medzi investorom a členským štátom.

32. V prejednávanom prípade vo veci samej sa účastníci konania v zmysle svojich vyjadrení nezhodujú v otázke uplatnenia pravidiel bankového dohľadu, ktoré vyplývajú z práva Únie, a to predovšetkým z článku 21 ods. 2 smernice o začatí a vykonávaní činností úverových inštitúcií.¹⁶ PL Holdings sa okrem toho odvoláva na slobodu usadiť sa. Švédske sudy boli síce povinné skúmať, či je takéto relevantné tvrdenie správne, avšak prinajmenšom s ohľadom na tieto tvrdenia sa domnievali, že rozhodcovská dohoda sa skutočne týkala sporu týkajúceho sa práva Únie.

33. Rozhodcovský rozsudok neuplatňuje pravidlá práva Únie v oblasti bankového dohľadu,¹⁷ ale opiera sa o ustanovenia investičnej dohody. Zároveň stanovuje kritériá, ktoré bolo Poľsko podľa názoru rozhodcovského súdu povinné zohľadniť pri výkone bankového dohľadu upraveného právom Únie, napríklad z hľadiska primeranosti¹⁸ alebo účinnej právnej ochrany.¹⁹ Rozhodcovský súd síce predpokladá, že takéto kritériá sú v súlade s právom Únie,²⁰ avšak túto otázku podrobne neskúma.

34. Ak by sa takýto spor na základe individuálnej rozhodcovskej dohody uzatvorenej medzi členským štátom a investorom z iného členského štátu vyňal zo súdneho systému Únie, bolo by to s ohľadom na rozsudok vo veci *Achmea* skutočne nezlučiteľné s článkami 267 a 344 ZFEÚ. Prinajmenšom by došlo k obchádzaniu tohto rozsudku, ako správne zdôrazňujú predovšetkým Španielsko, ale aj Poľsko, Nemecko, Maďarsko, Slovensko a Komisia.

35. Súdny dvor uznal niektoré rozhodcovské sudy za sudy členských štátov v zmysle článku 267 ZFEÚ, a teda ako súčasť súdneho systému Únie. Tieto rozhodcovské sudy sú charakteristické viacerými znakmi, ako napríklad zákonným základom, stálym a obligatónym

¹⁵ Rozsudok zo 6. marca 2018, *Achmea* (C-284/16, EU:C:2018:158, bod 55). Pozri aj stanovisko 1/09 (Vytvorenie jednotného systému na riešenie patentových sporov) z 8. marca 2011 (EU:C:2011:123, bod 80).

¹⁶ V tom čase smernica Európskeho parlamentu a Rady 2006/48/ES zo 14. júna 2006 (Ú. v. EÚ L 177, 2006, s. 1) v znení Zmluvy o pristúpení Chorvátska (Ú. v. EÚ L 112, 2012, s. 10). Nahradená smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2013/36/EÚ z 26. júna 2013 o prístupe k činnosti úverových inštitúcií a prudenciálnom dohľade nad úverovými inštitúciami a investičnými spoločnosťami (Ú. v. EÚ L 176, 2013, s. 338), článok 26 ods. 2 tejto smernice.

¹⁷ *Partial Award PL Holdings S.à.r.l. v. Republic of Poland* (V 2014/163, body 87 a 88, ako aj 248) však uvádza právny rámec Únie.

¹⁸ *Partial Award PL Holdings S.à.r.l. v. Republic of Poland* (V 2014/163, najmä body 229 a 234, ako aj bod 418 a nasl.).

¹⁹ *Partial Award PL Holdings S.à.r.l. v. Republic of Poland* (V 2014/163, body 408 a 444).

²⁰ *Partial Award PL Holdings S.à.r.l. v. Republic of Poland* (V 2014/163, bod 339).

charakterom, sporovým konaním, uplatňovaním právnych noriem a tiež nezávislosťou.²¹ Takéto rozhodcovské súdy preto majú právo predložiť návrh na začatie prejudiciálneho konania. Vyššie uvedené potvrdil Súdny dvor napríklad v prípade dánskeho rozhodcovského súdu v súvislosti s výkladom kolektívnych zmlúv²² a v prípade portugalských rozhodcovských súdov pre daňové záležitosti²³ alebo duševné vlastníctvo²⁴. Z tohto dôvodu nie je ich právomoc pre spory týkajúce sa práva Únie v rozpore s článkami 267 a 344 ZFEÚ.

36. Švédske súdy sa naopak domnievajú, že právomoc rozhodcovského súdu, ktorého sa tento spor týka, vyplýva z dohody účastníkov, konkrétne z rozhodcovskej dohody. Nie je teda splnená prinajmenšom požiadavka obligatórnej súdnej právomoci.²⁵ Navyše rozhodcovský súd rovnako, ako súd, ktorého sa týka rozsudok vo veci Achmea, nie je súčasťou súdneho systému členského štátu a práve preto sa naňho účastníci obrátili.²⁶ Rozhodcovský súd v konaní vo veci samej tak tiež nie je v súčasnosti súčasťou súdneho systému Únie a v prípade pochybností týkajúcich sa práva Únie sa predovšetkým nemôže obrátiť na Súdny dvor.²⁷

37. Súdny dvor síce odvodzuje ohrozenie autonómie práva Únie spravidla z toho, že orgán mimo systému Únie vykladá ustanovenia práva Únie.²⁸ Takéto nebezpečenstvo by bolo malé, ak by rozhodcovský súd tak ako zrejme v prejednávanom prípade²⁹ uplatňoval predovšetkým ustanovenia medzinárodnej dohody členských štátov o ochrane investícií.³⁰ A na rozdiel od názoru Poľska, rozhodcovský súd aj napriek zásadnému významu zásady proporcionality v práve Únie, neuplatnil túto zásadu ako súčasť práva Únie, ale z dôvodu, že platí aj v iných právnych poriadkoch, a predovšetkým v oblasti medzinárodnej ochrany investícií.³¹

38. Nemecko a Francúzsko však správne poznamenávajú, že rozhodcovský súd musí na právo Únie v súlade s investičnou dohodou prihliadať v zásade ako na súčasť vnútroštátneho práva. V prvom rade však existuje riziko, že rozhodcovský súd vyhlási rozhodnutia, ktoré v konečnom dôsledku povedú k porušeniu práva Únie.

39. V prejednávanom prípade teda nemožno vylúčiť, že rozhodcovský súd opomenul povinnosti poľského bankového dohľadu podľa príslušnej smernice. A existovalo by riziko, že by poľský bankový dohľad, ale aj orgány iných členských štátov, prihliadali na rozhodnutie rozhodcovského súdu pri uplatňovaní tejto úpravy práva Únie v budúcnosti, a to najmä, ak sa Súdny dvor k tejto

²¹ Rozsudok z 12. júna 2014, Ascendi Beiras Litoral e Alta, Auto Estradas das Beiras Litoral e Alta (C-377/13, EU:C:2014:1754, bod 23).

²² Rozsudok zo 17. októbra 1989, Handels- og Kontorfunktionærernes Forbund i Danmark (109/88, EU:C:1989:383, body 7 až 9).

²³ Rozsudok z 12. júna 2014, Ascendi Beiras Litoral e Alta, Auto Estradas das Beiras Litoral e Alta (C-377/13, EU:C:2014:1754, body 28 až 34).

²⁴ Uznesenie z 13. februára 2014, Merck Canada (C-555/13, EU:C:2014:92, body 19 až 25).

²⁵ Pozri rozsudky z 23. marca 1982, Nordsee (102/81, EU:C:1982:107, bod 11), ako aj z 27. januára 2005, Denuit a Cordenier (C-125/04, EU:C:2005:69, bod 13).

²⁶ Rozsudok zo 6. marca 2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158, bod 45).

²⁷ Rozsudky z 23. marca 1982, Nordsee (102/81, EU:C:1982:107, body 11 až 13), a z 1. júna 1999, Eco Swiss (C-126/97, EU:C:1999:269, bod 34).

²⁸ Stanovisko 1/91 (Dohovor EHS – I) zo 14. decembra 1991 (EU:C:1991:490, body 34 a 35), stanovisko 2/13 (Pristúpenie Únie k EDLP) z 18. decembra 2014 (EU:C:2014:2454, body 184 a 223 až 231) a stanovisko 1/17 (CETA EÚ-Kanada) z 30. apríla 2019 (EU:C:2019:341, body 123 až 126), ako aj rozsudok zo 6. marca 2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158, body 40 až 42).

²⁹ Španielsko však správne poznamenáva, že rozhodcovský súd v súvislosti s určením jeho právomoci vyložil článok 344 ZFEÚ v rozpore s neskorším rozsudkom zo 6. marca 2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158) (Partial Award PL Holdings S.à.r.l. v. Republic of Poland (V 2014/163, body 314 a 315).

³⁰ Pozri stanovisko 1/17 (CETA EÚ-Kanada) z 30. apríla 2019 (EU:C:2019:341, body 121 až 123).

³¹ Pozri napríklad DE BRABANDERE, E., DA CRUZ, P. B. M.: The Role of Proportionality in International Investment Law and Arbitration: A System-Specific Perspective. In: *Nordic Journal of International Law*, 89, 2020, (3-4), 471 – 491.

otázke doposiaľ nevyjadril. Rozhodcovský rozsudok by mohol predstavovať prejudiciálne rozhodnutie a viesť k tomu, že sa iným investorom v podobných prípadoch prizná nárok na náhradu škody.

40. Je pravda, že jednak nebezpečenstvo porušenia práva Únie a jednak nebezpečenstvo odchylného výkladu by bolo možné obmedziť a dokonca vylúčiť, ak by sa dodržanie práva Únie v rámci rozhodcovských rozsudkov, prípadne po vykonaní prejudiciálneho konania, podobne preskúmalo.

41. Vo Švédsku § 33 prvý odsek bod 1 zákona o rozhodcovskom konaní predpokladá, že rozhodcovský rozsudok je neplatný, ak zahŕňa posúdenie otázky, o ktorej podľa švédskeho práva nemôže rozhodnúť sudca rozhodcovského súdu. Okrem toho je rozhodcovský rozsudok v súlade s § 33 prvým odsekom bodom 2 neplatný, ak sa rozsudok alebo spôsob a podoba, v akej bol vyhlásený, musia považovať za zjavne odporujúce zásadám právneho poriadku Švédska. Na dôvody neplatnosti musí súd prihliadať *ex officio*. Do akej miery umožňujú tieto ustanovenia aj rozsiahly výkon práva Únie, môžu posúdiť len švédske súdy. *Prima facie* však ide len o výrazne obmedzené preskúmanie v zmysle „ordre public“, čo zodpovedá aj kritériám posúdenia odvolacieho súdu v prejednávanej príhode.³²

42. Uznatie individuálnych rozhodcovských dohôd uzavretých medzi členskými štátmi a investormi z iného členského štátu by preto zakladalo riziko porušenia práva Únie rozhodcovskými súdmi v rozsahu, v akom vnútroštátne súdy nedokážu zaručiť, že rozhodcovské rozsudky rešpektujú právo Únie.

B. Judikatúra týkajúca sa právomoci rozhodcovských súdov v obchodných veciach

43. Súdny dvor však považoval urovnanie niektorých sporov v rámci rozhodcovských konaní prinajmenšom implicitne za prípustné a pri tejto príležitosti počítal s obmedzeným preskúmaním dodržiavania práva Únie. Ide o takzvanú právomoc rozhodcovských súdov v obchodných veciach.

44. Súdny dvor síce najskôr v rozsudku vo veci Nordsee v súvislosti s rozhodcovským konaním konštatoval, že zmluvné strany nemajú možnosť sa na základe svojej vôle odchyliť od práva Únie, pretože tento právny poriadok sa musí na zvrchovanom území členských štátov dodržiavať v celom rozsahu. Zdôraznil pritom, že vnútroštátne súdy by mohli konať o otázkach práva Únie, ktoré vzniknú v súvislosti s rozhodcovským konaním, pričom by tieto otázky za určitých okolností predložili Súdnemu dvoru.³³ Uvedené úvahy by bolo možné chápať tak, že vnútroštátne súdy sú v celom rozsahu povinné preskúmavať dodržiavanie práva Únie.

45. Súdny dvor však neskôr v rozsudku vo veci Eco Swiss uznal, že požiadavky efektívnosti rozhodcovského konania odôvodňujú, aby súdne preskúmanie rozhodcovských rozsudkov malo obmedzený charakter a zrušenie rozhodcovského rozsudku alebo odmietnutie jeho uznania

³² Pozri rozsudok Svea Hovrätt (odvolací súd) z 22. februára 2019, Poľsko/PL Holdings (T 8538-17 a T 12033-17, s. 48 a 49 anglického prekladu).

³³ Rozsudok z 23. marca 1982, Nordsee (102/81, EU:C:1982:107, body 14 a 15).

prichádzalo do úvahy len vo výnimočných prípadoch. Vnútroštátne sudy by však museli zaručiť dodržiavanie základných ustanovení, ktoré sú neodmysliteľné pre plnenie úloh Únie a predovšetkým pre fungovanie vnútorného trhu.³⁴

46. Obidva prístupy teda umožňujú, aby sa rozhodcovským súdom predložil návrh na rozhodnutie v sporoch aj napriek tomu, že nemajú možnosť zabezpečiť správne a jednotné uplatňovanie práva Únie prostredníctvom návrhu na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ. Novší rozsudok dokonca pripúšťa možnosť porušenia práva Únie v rozhodcovských rozsudkoch, ak nemajú dotknuté ustanovenia zásadný charakter.

47. Rozsudok vo veci Achmea rozlišuje medzi prípustnou právomocou rozhodcovských súdov v obchodných veciach medzi súkromnými osobami v zmysle tejto judikatúry a neprípustnou právomocou rozhodcovských súdov medzi súkromnou osobou a členským štátom na základe investičnej dohody, pričom prvá z týchto právomocí vyplýva z autonómie zmluvných strán a posledná uvedená je naopak odvodená zo zmluvy medzi členskými štátmi.³⁵

48. Ako uvádzajú PL Holdings, Luxembursko, Fínsko a Švédsko, na základe takéhoto rozlišovania by sa rozhodcovská dohoda medzi investorom a členským štátom považovala za prípustnú. Aj takáto dohoda totiž vychádza z autonómie účastníkov rozhodcovského konania. V takom prípade by bolo možné, aby sa preskúmanie rozhodcovského rozsudku v otázkach týkajúcich sa ochrany investícií vnútroštátnymi súdmi obmedzilo len na dodržiavanie základných ustanovení práva Únie.

49. Treba však súhlasiť s Talianskom, že rozlišovanie len na základe vôle účastníkov konania nie je definované vyčerpávajúcim spôsobom.

50. Generálny advokát Szpunar navyše chápal vymedzenie rozsudku Achmea vo vzťahu k právomoci rozhodcovských súdov v obchodných veciach naposledy v tom zmysle, že rozsudok Achmea vylučuje len to, aby sa členské štáty vopred zaväzovali systematicky vylúčiť spory týkajúce sa práva Únie zo súdneho systému Únie.³⁶ Aj takéto chápanie by pripúšťalo uzavretie rozhodcovskej dohody v prejednávanej veci.

51. Tento názor nepovažujem za presvedčivý rovnako ako jednotliví účastníci konania. Prečo by mali členské štáty mať možnosť v jednotlivom prípade vyňať spory týkajúce sa práva Únie zo súdneho systému Únie, ak nesmú akceptovať predvídateľný všeobecný záväzok tohto druhu? K rizikám pre jednotné uplatnenie práva Únie by sa pridalo ešte aj nebezpečenstvo rozdielneho zaobchádzania s jednotlivými investormi.³⁷

52. Súdny dvor sa tvrdením týkajúcim sa autonómie účastníkov, resp. slobodného prejavu vôle zaberá výslovne len s ohľadom na *právomoc rozhodcovských súdov v obchodných veciach*. Takáto právomoc sa týka sporov medzi účastníkmi konania s rovnocenným postavením. V prípade takýchto sporov spočíva nielen rozhodcovská dohoda, ale aj sporný právny vzťah na autonómnej vôli účastníkov.

³⁴ Rozsudok z 1. júna 1999, Eco Swiss (C-126/97, EU:C:1999:269, bod 35 a nasl.). Pozri aj rozsudky z 26. októbra 2006, Mostaza Claro (C-168/05, EU:C:2006:675, bod 35), a zo 6. marca 2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158, bod 54).

³⁵ Rozsudok zo 6. marca 2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158, bod 55).

³⁶ Návrhy generálneho advokáta vo veci Moldavská republika (C-741/19, EU:C:2021:164, body 61 a 62).

³⁷ Pozri v tomto zmysle body 66 a nasl. nižšie.

53. Už v prípade rozhodcovských konaní v spotrebiteľských veciach, ktoré sa prinajmenšom po skutkovej stránke nevyznačujú rovnocenným postavením, vyžaduje Súdny dvor prísne preskúmanie *ex offo*, pokiaľ ide otázku samotnej platnosti rozhodcovskej dohody.³⁸

54. Tak ako uvádzajú Poľsko, Taliansko, Maďarsko, Holandsko, Slovensko a Komisia, v prejednávanej veci nejde o obchodnoprávny spor medzi účastníkmi s rovnocenným postavením, ale o spor, ktorý sa týka výkonu verejnej moci poľskými orgánmi. Ak sa súkromnoprávny účastník konania podrobí opatreniu prijatom orgánom verejnej moci, v tomto prípade bankovému dohľadu, nemožno prinajmenšom v prípade tohto účastníka hovoriť o slobodnej vôli. Už z tohto dôvodu sa preto zdá byť nepravdepodobné, že členský štát následne so súkromnoprávnym účastníkom konania zo slobodnej vôle uzatvorí rozhodcovskú dohodu v súvislosti s predmetným opatrením.

55. Predovšetkým však členské štáty nemôžu vyňať spory týkajúce sa uplatňovania práva Únie orgánmi verejnej moci zo súdneho systému Únie.³⁹

56. V súlade so zásadou lojálnej spolupráce upravenej v článku 4 ods. 3 ZEÚ je totiž úlohou všetkých orgánov členských štátov zaručiť v rámci výkonu ich právomocí dodržiavanie práva Únie.⁴⁰ Článok 344 ZFEÚ konkretizuje túto povinnosť členských štátov.⁴¹ Neobmedzuje sa len na dodržiavanie základných ustanovení, ale týka sa *všetkých* ustanovení práva Únie.

57. Samotná Únia a jej členské štáty navzájom, ako aj členské štáty medzi sebou sú teda viazané štruktúrovaným systémom navzájom závislých zásad, pravidiel a právnych vzťahov, ktorý odôvodňuje autonómiu práva Únie, jednak vo vzťahu k právu členského štátu a jednak vo vzťahu k medzinárodnému právu.⁴²

58. Súkromnoprávni účastníci konania, ktorí sa z vlastnej vôle podrobia právomoci rozhodcovských súdov v obchodných veciach, nepodliehajú takýmto povinnostiam. Predovšetkým článok 344 ZFEÚ sa nevzťahuje na spory medzi súkromnými subjektmi.⁴³ Preto aj napriek riziku porušenia práva Únie je správne, aby sa pripustili rozhodcovské konania, ktoré sa týkajú sporov medzi súkromnoprávnymi účastníkmi.

59. Na rozdiel od toho sa javí ako problematické, ak sa orgány členských štátov v prípade sporov týkajúcich sa práva Únie obrátia na rozhodcovský súd, ktorý nie je súčasťou systému Únie a jeho rozhodnutia z hľadiska dodržiavania práva Únie nepodliehajú ani podrobnému preskúmaniu vnútroštátnymi súdmi. V takomto prípade totiž nemožno vylúčiť, že rozhodcovský rozsudok nezohľadní ustanovenia práva Únie a ohrozí sa tak jeho účinnosť.⁴⁴

³⁸ Rozsudky z 26. októbra 2006, Mostaza Claro (C-168/05, EU:C:2006:675, bod 39), a zo 6. októbra 2009, Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, EU:C:2009:615, bod 59), ako aj uznesenie zo 16. novembra 2010, Pohotovosť (C-76/10, EU:C:2010:685, bod 54).

³⁹ Komisia okrem iného uvádza, že konanie švédskych orgánov pri výkone verejnej moci podľa švédskeho práva nemožno vyňať z právomoci štátnych súdov. Podľa zásady ekvivalencie musia švédske sudy uplatniť túto právnu úpravu aj na konanie iných členských štátov pri výkone verejnej moci v rozsahu, v akom vychádzajú z práva Únie.

⁴⁰ Rozsudky z 12. júna 1990, Nemecko/Komisia (C-8/88, EU:C:1990:241, bod 13); z 13. januára 2004, Kühne & Heitz (C-453/00, EU:C:2004:17, bod 20), a zo 4. októbra 2012, Biankov (C-249/11, EU:C:2012:608, bod 64). Pozri aj rozsudok zo 6. marca 2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158, body 34 a 58).

⁴¹ Rozsudok z 30. mája 2006, Komisia/Írsko (MOX-Plant) (C-459/03, EU:C:2006:345, bod 169).

⁴² Rozsudok zo 6. marca 2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158, bod 33), a z 10. decembra 2018, Wightman a. i. (C-621/18, EU:C:2018:999, bod 45).

⁴³ Stanovisko 1/09 (Vytvorenie jednotného systému na riešenie patentových sporov) z 8. marca 2011 (EU:C:2011:123, bod 63).

⁴⁴ Pozri bod 39 vyššie.

60. Porušenia práva Únie, ktoré vyplývajú z individuálnej rozhodcovskej dohody síce môžu vo vzťahu k dotknutému členskému štátu zakladať nároky na náhradu škody alebo byť predmetom konania o nesplnení povinnosti.⁴⁵ Tieto formy výkonu práva Únie sú však relatívne ťažkopádne, a preto nimi nemožno zaručiť úplnú účinnosť.

61. Súdny dvor prijíma riziko porušenia práva Únie, ak je rozhodcovské konanie založené na dohode Únie s tretou krajinou⁴⁶ alebo na pôvodnej dohode, ktorá je podľa článku 351 ZFEÚ aj naďalej účinná, a ktorú členské štáty uzatvorili s *tretími krajinami* ešte pred pristúpením k Únii.⁴⁷ Právo Únie má naopak prednosť pred medzinárodnými dohodami, ktoré medzi sebou uzatvorili členské štáty.⁴⁸ S požiadavkou platnosti práva Únie rovnako nie je zlučiteľné, aby členské štáty uzatvárali s vybranými investormi individuálne rozhodcovské dohody týkajúce sa opatrení prijatých orgánmi verejnej moci na vykonanie práva Únie, z ktorých vyplýva riziko, že rozhodcovský rozsudok poruší ustanovenia práva Únie.

62. Riziko porušenia práva Únie však možno vylúčiť, ak nebudú sudy členských štátov skúmať rozhodcovský rozsudok len z toho hľadiska, či rešpektuje základné ustanovenia práva Únie, ale budú podrobne preskúmať dodržanie práva Únie a v prípade potreby sa obrátiť na Súdny dvor.

63. Ako už bolo uvedené, existujú pochybnosti, či švédske právo zaručuje takéto preskúmanie.⁴⁹ V každom prípade švédsky odvolací súd na rozdiel od tvrdení spoločnosti PL Holding zlučiteľnosť rozhodcovského rozsudku s právom Únie podrobne *nepreskúmal*, ale vylúčil len porušenie základných povinností. Pritom sa obmedzil na otázku, či bola rozhodcovská dohoda zlučiteľná s právom Únie, avšak nevyjadril sa k relevantným požiadavkám kladeným právom Únie na bankový dohľad.⁵⁰

64. Podrobnému preskúmaniu nebráni ani medzinárodná imunita členských štátov, ktorú zdôrazňuje Francúzsko. Štátna imunita síce v zásade vylučuje, aby výkon verejnej moci jedného štátu preskúmavali sudy iných štátov.⁵¹ Štát, ktorý sa podrobí rozhodcovskému konaniu sa však už takejto imunity vzdal v rozsahu, v akom vnútroštátne právo v mieste sídla rozhodcovského súdu predpokladá preskúmanie rozhodcovského rozsudku a predmetného výkonu verejnej moci.

65. Individuálne rozhodcovské dohody medzi členskými štátmi a investormi z iných členských štátov týkajúce sa uplatňovania právnych predpisov Únie pri výkone verejnej moci sú s povinnosťou lojálnej spolupráce podľa článku 4 ods. 3 ZFEÚ a autonómiou práva Únie podľa článkov 267 a 344 ZFEÚ zlučiteľné len vtedy, ak sudy členských štátov môžu rozhodcovský rozsudok podrobne preskúmať z hľadiska jeho zlučiteľnosti s právom Únie, a v prípade potreby, po predložení návrhu na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ.

⁴⁵ Na rozdiel od skutkových okolností, ktoré predchádzali vyhláseniu stanoviska 1/09 (Vytvorenie jednotného systému na riešenie patentových sporov) z 8. marca 2011 (EU:C:2011:123, body 86 a 87).

⁴⁶ Stanovisko 1/17 (CETA EÚ-Kanada) z 30. apríla 2019 (EU:C:2019:341, bod 117).

⁴⁷ Rozsudok z 15. septembra 2011, Komisia/Slovensko (C-264/09, EU:C:2011:580, bod 32).

⁴⁸ Rozsudok z 27. februára 1962, Komisia/Taliansko (10/61, EU:C:1962:2, bod 22); z 27. septembra 1988, Matteucci (235/87, EU:C:1988:460, body 21 a 22), a z 20. mája 2003, Ravil (C-469/00, EU:C:2003:295, bod 37), a v tomto zmysle aj rozsudok zo 6. marca 2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158, bod 58).

⁴⁹ Pozri bod 41 vyššie.

⁵⁰ Rozsudok Svea Hovrätt (odvolací súd) z 22. februára 2019, Poľsko/PL Holdings (T 8538-17 a T 12033-17, s. 48 a 49 anglického prekladu).

⁵¹ Pozri rozsudok Medzinárodného súdneho dvora z 3. februára 2012, Immunités juridictionnelles de l'Etat [Allemagne c. Italie; Grèce (intervenant)], *C.I.J. Recueil* 2012, S. 99, body 55 až 61).

C. O rovnosti zaobchádzania

66. Komisia okrem toho správne zdôrazňuje právo investorov na rovnosť zaobchádzania pri výkone práva Únie.

67. Zásada rovnosti zaobchádzania je všeobecnou zásadou práva Únie, ktorá je zakotvená v článku 20 Charty základných práv. Vyžaduje si, aby sa s porovnateľnými situáciami nezaobchádzalo rozdielne a s rozdielnymi situáciami rovnako, okrem prípadu, ak by takéto zaobchádzanie bolo objektívne odôvodnené. Rozdielne zaobchádzanie je odôvodnené, ak je založené na objektívnom a primeranom kritériu, to znamená, ak je v súlade s právne prípustným cieľom sledovaným predmetnou právnou úpravou a tento rozdiel je primeraný cieľu, ktorý príslušné zaobchádzanie sleduje.⁵²

68. Ak by niektorí investori v prípade sporov s členským štátom boli odkázaní na vnútroštátne súdy, avšak niektorí by mali možnosť sa obrátiť na rozhodcovský súd, došlo by k rozdielnemu zaobchádzaniu.

69. Ak by takéto rozdielne zaobchádzanie, *na rozdiel* od prejednávaneho prípadu, vyplývalo z investičnej dohody, mohlo by byť odôvodnené tým, že dohoda stelesňuje rovnováhu medzi oprávnenými záujmami oboch strán.⁵³ Podobné úvahy by mohli odôvodňovať aj rozhodcovské doložky dohodnuté medzi členským štátom a medzinárodným investorom v podobe predbežnej podmienky investície alebo ak boli dohodnuté členským štátom v rámci rovnocenného právneho postavenia.

70. Na rozdiel od toho si nemožno predstaviť oprávnený cieľ, ktorým by členský štát mohol odôvodniť, že s niektorými investormi uzavrel rozhodcovskú dohodu o už prebiehajúcim spore, avšak ostatných odkázal na vnútroštátne súdy.

71. Konečné posúdenie prípadného odôvodnenia však prináleží vnútroštátnemu súdu.⁵⁴ V prebiehajúcim konaní stačí poznamenať, že individuálne rozhodcovské dohody medzi členskými štátmi a investormi z iných členských štátov týkajúce sa uplatnenia práva Únie orgánmi verejnej moci musia byť aj v súlade so zásadou rovnosti zaobchádzania podľa článku 20 Charty.

D. Forma rozhodcovskej dohody

72. V zmysle doterajších úvah nie je z hľadiska nezlučiteľnosti rozhodcovskej dohody s právom Únie relevantné, či bola táto dohoda uzavretá v podobe účasti odporcu v rozhodcovskom konaní. Vysvetlím preto význam tejto formy len pre prípad, ak by Súdny dvor v súvislosti s už posúdenými otázkami dospel k inému názoru.

73. V prvom rade treba zdôrazniť, že prijatie takýchto rozhodcovských dohôd môže mať priebežne podstatný praktický význam. Treba totiž predpokladať, že ovplyvní mnohé stále prebiehajúce rozhodcovské konania a sporné rozhodcovské rozsudky medzi členskými štátmi

⁵² Rozsudky zo 17. októbra 2013, Schaible (C-101/12, EU:C:2013:661, body 76 a 77), ako aj z 3. februára 2021, Fussl Modestraße Mayr (C-555/19, EU:C:2021:89, bod 95).

⁵³ Rozsudok z 5. júla 2005, D. (C-376/03, EU:C:2005:424, bod 62). Pozri aj stanovisko 1/17 (CETA EÚ-Kanada) z 30. apríla 2019 (EU:C:2019:341, bod 169). Pozri však aj rozsudok z 27. septembra 1988, Matteucci (235/87, EU:C:1988:460, bod 23).

⁵⁴ Rozsudok z 3. februára 2021, Fussl Modestraße Mayr (C-555/19, EU:C:2021:89, bod 97).

a investormi z iných členských štátov, v ktorých dotknuté členské štáty pred rozsudkom Achmea včas nevzniesli námietku nezlučiteľnosti rozhodcovskej doložky obsiahnutej v predmetnej investičnej dohode s právom Únie.⁵⁵

74. Zo strednodobého hľadiska možno naopak očakávať, že dotknuté členské štáty vnesú námietku včas⁵⁶, ak ešte investori vôbec začnú príslušné rozhodcovské konanie.

75. Tento praktický aspekt ukazuje, že uznanie takýchto rozhodcovských dohôd prostredníctvom účasti odporcu na konaní by určitým spôsobom obmedzovalo časovú pôsobnosť rozsudku Achmea, a to s ohľadom na niektoré v tomto čase už prebiehajúce rozhodcovské konania, hoci sa Súdny dvor v tomto rozsudku nezaoberal predmetným obmedzením. Ak však už uvedené úvahy Súdny dvor nepresvedčili o tom, že zlučiteľnosť rozhodcovskej dohody s právom Únie vyvoláva pochybnosti, nemá účinnosť rozsudku Achmea ani rozhodujúci význam na posúdenie formy rozhodcovskej dohody.

76. Úplne všeobecne právo Únie, na rozdiel od názoru Nemecka a Francúzska, neobsahuje nijakú právnu úpravu, ktorá by zakazovala uzavrieť členským štátom rozhodcovskú dohodu vo forme účasti odporcu na konaní.

77. Naopak, právo Únie, ako uvádza PL Holdings, pripúšťa koncept účasti odporcu na konaní v rôznych právnych úpravách, ktoré sa v prejednávanej veci neuplatnia.⁵⁷ Francúzsko sa síce odvoláva na tú skutočnosť, že Súdny dvor v spotrebiteľských konaniach, napriek nevzneseniu námietky od súdov vyžaduje, aby *ex officio* skúmali účinnosť rozhodcovských doložiek.⁵⁸ Nie je však potrebné členské štáty v takejto podobe chrániť v rámci rozhodcovského konania. Naopak, možno sa domnievať, že v týchto konaniach sú zastúpené najlepšími odborníkmi, a teda majú dostatočnú možnosť vzniesť včas námietky.

78. Keďže právo Únie neupravuje uvedenú otázku pre prejednávany prípad, nemá forma rozhodcovskej dohody nijaký význam pre posúdenie zlučiteľnosti s právom Únie.

79. Pred vnútroštátnymi súdmi by naopak mohli mať o to väčší význam právne predpisy rozhodcovských organizácií. Jednak UNCITRAL⁵⁹ a jednak ICSID⁶⁰ však stanovujú, že účastníci konania sa viac nemôžu odvolávať na námietky, ktoré nevzniesli bez zbytočného odkladu. Maďarsko však zdôrazňuje, že zmluvné štáty vychádzali pri rokovaní týkajúci sa dohovoru ICSID z predpokladu, že právomoc rozhodcovského súdu musí byť pri jeho obsadení už objasnená a nemožno ju založiť dodatočne.⁶¹

⁵⁵ Pozri napr. *Vattenfall AB and others v. Germany (Jadrová energia)*, Decision on the Achmea Issue z 31. augusta 2018 (ICSID Case No. ARB/12/12, bod 18). V tomto konaní sa však účastníci konania zrejme najnovšie zmierili (Spolková vláda, vládna tlačová konferencia z 5. marca 2021, a *Vattenfall*, tlačové komuniké z 5. marca 2021).

⁵⁶ Dňa 5. mája 2020 tak 23 členských štátov podpísalo dohodu o ukončení bilaterálnych investičných zmlúv medzi členskými štátmi Európskej únie (Ú. v. EÚ L 169, 2020, s. 1).

⁵⁷ Pozri napríklad článok 5 nariadenia Rady (ES) č. 4/2009 z 18. decembra 2008 o právomoci, rozhodnom práve, uznávaní a výkone rozhodnutí a o spolupráci vo veciach vyživovacej povinnosti (Ú. v. EÚ L 7, 2009, s. 1) alebo článok 26 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1215/2012 z 12. decembra 2012 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach (Ú. v. EÚ L 351, 2012, s. 1). Pozri aj rozsudky zo 14. decembra 1995, *van Schijndel a van Veen* (C-430/93 a C-431/93, EU:C:1995:441, bod 21), a z 27. februára 2014, *Cartier parfums-lunettes a Axa Corporate Solutions assurances* (C-1/13, EU:C:2014:109, body 34 a 36, ako aj tam citovaná judikatúra).

⁵⁸ Napríklad rozsudok z 26. októbra 2006, *Mostaza Claro* (C-168/05, EU:C:2006:675, body 36 až 39).

⁵⁹ Článok 4 Model Law on International Commercial Arbitration (1985), with amendments as adopted in 2006.

⁶⁰ ICSID Convention – články 27 a 41 Rules of Procedure for Arbitration Proceedings.

⁶¹ Maďarsko sa preto odvoláva na SCHREUER, C. H. (a i.): *The ICSID Convention – A Commentary*. Cambridge University Press, 2. vydanie, 2009, článok 25, bod 481. Pozri však aj článok 498.

E. O obmedzení časovej účinnosti

80. PL Holdings napokon navrhuje obmedziť časovú účinnosť rozsudku v prejednávanej veci, ak by Súdny dvor vyhlásil individuálne rozhodcovské dohody za nezlučiteľné s právom Únie. Prinajmenšom už prebiehajúce rozhodcovské konania, a teda riadne ukončené rozhodcovské konania, by preto už nemali byť dotknuté.

81. Na základe výkladu ustanovenia práva Únie, ktorý Súdny dvor poskytne v rámci výkonu jeho právomocí podľa článku 267 ZFEÚ, sa objasňuje a spresňuje význam a dosah tejto normy tak, ako sa má alebo by sa mala chápať a uplatňovať od okamihu, keď nadobudla účinnosť.⁶² Súdny dvor môže iba úplne výnimočne prostredníctvom uplatnenia všeobecnej zásady právnej istoty, ktorá je vlastná právnemu poriadku Únie, pristúpiť k obmedzeniu možnosti akejkoľvek dotknutej osoby dovoľávať sa ustanovenia, ktoré vyložil, s cieľom spochybníť právne vzťahy založené v dobrej viere. Na rozhodnutie o takomto obmedzení je nevyhnutné, aby boli splnené dve podstatné kritériá, a to dobrá viera dotknutých osôb a hrozba vážnych ťažkostí.⁶³

82. Navrhovaná odpoveď na návrh na začatie prejudiciálneho konania si však vyžaduje iba to, aby sa rešpektovanie práva Únie prostredníctvom rozhodcovského rozsudku podrobilo rozsiahlemu súdnemu preskúmaniu. Dobrá vôľa dotknutých osôb sa preto nemôže vzťahovať na očakávanie, že sa právo Únie nevykoná v celom rozsahu. Už z tohto dôvodu nemožno obmedziť časovú účinnosť.

83. K obmedzeniu časovej účinnosti možno navyše pristúpiť len v samotnom rozsudku, v ktorom sa rozhodne o požadovanom výklade. Časová pôsobnosť výkladu ustanovenia práva Únie, ktorý Súdny dvor poskytol na základe návrhu, sa totiž musí nevyhnutne riadiť rovnakým okamihom. V tomto ohľade zásada, že obmedzenie možno pripustiť iba v samotnom rozsudku, ktorým sa rozhoduje o požadovanom výklade, zaručuje rovnosť zaobchádzania s členskými štátmi a jednotlivcami vo vzťahu k právu Únie, a tým spĺňa požiadavky vyplývajúce zo zásady právnej istoty.⁶⁴

84. V prejednávanom prípade vyplývajú podstatné požiadavky už z rozsudku vo veci Achmea, ktorého časovú účinnosť Súdny dvor neobmedzil. Okrem toho by neobmedzené prijatie rozhodcovských dohôd na základe neskorších námietok týkajúcich sa právomocí rozhodcovského súdu tento rozsudok priebežne zbavilo praktického účinku.⁶⁵ Aj z tohto dôvodu obmedzenie časovej účinnosti rozsudku, ktorý bude vyhlásený v prebiehajúcom konaní, nie je možné.

⁶² Rozsudky zo 6. marca 2007, Meilicke a. i. (C-292/04, EU:C:2007:132, bod 34), a z 23. apríla 2020, Herst (C-401/18, EU:C:2020:295, bod 54).

⁶³ Rozsudky zo 6. marca 2007, Meilicke a. i. (C-292/04, EU:C:2007:132, bod 35), a z 23. apríla 2020, Herst (C-401/18, EU:C:2020:295, bod 56).

⁶⁴ Rozsudky zo 6. marca 2007, Meilicke a. i. (C-292/04, EU:C:2007:132, body 36 a 37), a z 23. apríla 2020, Herst (C-401/18, EU:C:2020:295, bod 57).

⁶⁵ Pozri bod 73 vyššie.

IV. Návrhy

85. Súdnemu dvoru preto navrhujem, aby rozhodol takto:

Individuálne rozhodcovské dohody medzi členskými štátmi a investormi z iných členských štátov o uplatňovaní práva Únie pri výkone verejnej moci sú so zásadou lojálnej spolupráce podľa článku 4 ods. 3 ZFEÚ, ako aj so zásadou autonómie práva Únie podľa článkov 267 a 344 ZFEÚ zlučiteľné len v tom prípade, ak súdy členských štátov majú možnosť preskúmať rozhodcovský rozsudok podrobne z hľadiska jeho zlučiteľnosti s právom Únie, ak je to potrebné, po podaní návrhu na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ. Takéto rozhodcovské dohody musia byť navyše zlučiteľné aj so zásadou rovnosti zaobchádzania podľa článku 20 Charty základných práv Európskej únie.